

Factors related to dengue hemorrhagic fever preventive behavior and control among personnel and student at the University of Phayao

Duangcheewan Thipsuwan¹, Nuttareeya Sabuathong², Darapim Junkoed³,
Chonlada Palee⁴, Suwimon Kaewrakmuk⁵, Siriporn Panroop⁶,
Narong Chaitiang^{7*}, Sorawit Boonyathee⁸

Abstract

This cross-sectional descriptive research. study aimed to investigate factors related to dengue hemorrhagic fever preventive behavior and control; to study prevention and control behavior of dengue fever; and to study prevention measures and control for dengue fever, among 380 personnel and students at the University of Phayao. Stratified sampling data was used. Questionnaire was a tool for data collection. Data analysis were percentage, mean, standard deviation, Chi-square and Fisher's Exact test.

The results showed that majority were female (59.5%) less than 20 years old, 53.7% had high level of knowledge, 71.6% had moderate level of perception, and 56.3% had moderate level of attitude, 68.2% had high level of protection principles, 69.5% had moderate level of preventive behaviors. Correlation analysis indicated that there were correlation of prevention measures and preventive and control behaviours of dengue fever, with stratified significance at *p*-value of 0.001. Gender, perception, attitude and prevention principles has correlation with prevention and control of dengue fever with statistical significance at *p*-value of 0.05. This study suggest that the personnel involved in the University of Phayao, should set up control measures to prevent dengue fever from occurring within the University of Phayao. Related public health agencies, especially the sub-district health promotion hospitals that are within the area the University of Phayao, should provide knowledge and educate personnel and students at the University of Phayao.

Keywords: Factors /Prevention behavior / Dengue fever / Personnel at University of Phayao

¹⁻⁶ BSc. Major Public Health, School of Medicine, University of Phayao

⁷⁻⁸ School of Medicine, University of Phayao

*corresponding author : kongkangku69@gmail.com

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของบุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยพะเยา

ดวงชีวัน ทิพย์สุวรรณ¹ ณัฐปรีญา สาระบัวทอง² ดาราพิมพ์ จันทรเกิด³ ชลดา ปาลี⁴
สุวิมล แก้วรากมสุข⁵ ศิริพร บัณรูป⁶ ณรงค์ ใจเที่ยง^{7*} สรวิต บุญญฐิ⁸

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนาแบบตัดขวางมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือด เพื่อศึกษาพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก และศึกษามาตรการการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของบุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยพะเยาจำนวน 380 คน มีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน ค่าสถิติไคสแควร์ และฟิชเชอร์ เอ็กซ์แซ็ค

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 59.5 อายุน้อยกว่า 20 ปี ความรู้ระดับสูง ร้อยละ 53.7 การรับรู้ระดับปานกลาง ร้อยละ 71.6 ทักษะระดับปานกลาง ร้อยละ 56.3 หลักการป้องกันระดับสูง ร้อยละ 68.2 พฤติกรรมป้องกันระดับปานกลาง ร้อยละ 69.5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า มาตรการป้องกันมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนเพศ การรับรู้ ทักษะ และหลักการป้องกันมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การวิจัยนี้เสนอให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมหาวิทยาลัยพะเยาควรเข้าควบคุมดูแลให้มีมาตรการป้องกันโรคไข้เลือดออกไม่ให้เกิดการระบาดภายในมหาวิทยาลัยพะเยา และหน่วยงานด้านสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีเขตรับผิดชอบในพื้นที่มหาวิทยาลัยพะเยาควรเข้ามาให้ความรู้แก่บุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยพะเยา

คำสำคัญ : ปัจจัย / พฤติกรรมการป้องกัน / โรคไข้เลือดออก / บุคลากรมหาวิทยาลัยพะเยา

¹⁻⁶ หลักสูตร วท.บ.(สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์) คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

⁷⁻⁸ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

*ผู้ส่งบทความวิจัย : kongkangku69@gmail.com

บทนำ (Introduction)

การเฝ้าระวังควบคุม ป้องกันไข้เลือดออก และควบคุมลูกน้ำยุงลาย ซึ่งเป็นพาหะนำโรค ไข้เลือดออกเป็นที่ทราบกันว่าเป็นปัญหาทางสาธารณสุขที่สำคัญในอันดับต้นๆของพื้นที่เขต เมืองและชนบท แต่ละปีจะมีรายงานพบจำนวนผู้ป่วยในพื้นที่เขตเมืองมากกว่าพื้นที่เขตชนบท เนื่องจากเป็นบริเวณที่มีประชากรจำนวนมาก เพื่อให้การจัดการโรคไข้เลือดออกมีประสิทธิภาพ และอัตราป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกลดลงได้ตามเป้าหมายที่กรมควบคุมโรคกำหนด สถาบันป้องกันควบคุมโรคมาตรการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกเด็งกกีเน้นการควบคุมยุงลายโดยทั่วไปมีเป้าหมายที่จะกำจัดยุง (*Aedes aegypti*) เป็นหลัก มาตรการที่นำมาใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม จะต้อง สอดคล้องกับพฤติกรรมของยุงเป้าหมาย ยุงลายชอบกินเลือดคนมากกว่าเลือดสัตว์ โดยมาก จะบินออกหากินในเวลากลางวัน ชอบเกาะพักตามวัสดุห้อยแขวน และเพาะพันธุ์ในภาชนะน้ำขังที่อยู่ใกล้ๆกับบริเวณที่อยู่อาศัยของมนุษย์ วิธีการควบคุมยุงลายที่ทุกคนทำได้ง่ายและ ต้องทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ คือ การกำจัดลูกน้ำยุงลายในภาชนะน้ำขังที่อยู่ในบ้านและ บริเวณบ้านของตนเองและชุมชนที่อยู่อาศัยอย่างต่อเนื่องอย่างน้อยทุกๆ 7 วัน ป้องกันตนเองไม่ให้ถูกยุงกัด และจัดการสภาพแวดล้อมบริเวณที่อยู่อาศัยไม่ให้เป็นที่เพาะพันธุ์ยุงลายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องมีแนวทางการทำงานเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุม โรคไข้เลือดออกในพื้นที่เขตเมือง ซึ่งเน้นในเรื่องการจัดการที่ดีควบคู่กับการควบคุมคุณภาพ การปฏิบัติงานควบคุมโรคให้มีประสิทธิภาพ โดยมีระบบการเฝ้าระวังที่สามารถตรวจจับการ ระบาดของโรคได้อย่างรวดเร็ว สามารถระบุพื้นที่เสี่ยงได้อย่างถูกต้อง มีการเตรียมความพร้อม ของทรัพยากรเพื่อตอบโต้สถานการณ์ระบาดของโรคไข้เลือดออกเด็งกกีได้อย่างรวดเร็ว เช่น บุคลากรมีความรู้ความชำนาญในการปฏิบัติงาน เครื่องพ่นและสารเคมีกำจัดแมลงที่นำมาใช้ ต้องมีประสิทธิภาพในการกำจัดยุงพาหะ มีการควบคุมการปฏิบัติงานให้ถูกต้องตามหลัก วิชาการ มีการเตรียมข้อมูลชุมชนและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนแต่ละประเภท สามารถสื่อสารความเสี่ยงให้ประชาชนรับรู้ความเสี่ยง เห็นความสำคัญ ที่จะต้องช่วยกันทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายในบริเวณที่พักอาศัยและในชุมชนของตน ที่สำคัญทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล แก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการ ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จึงจะสามารถแก้ปัญหาโรคไข้เลือดออกได้อย่างยั่งยืน (สถาบันป้องกันควบคุมโรคเขตเมือง กรมควบคุมโรค, 2561) โรคไข้เลือดออกที่เกิดการระบาดขึ้นในปี พ.ศ. 2562 ส่งผลกระทบทำให้กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมควบคุมโรคมีการออกมาตรการควบคุมโรคขึ้น เพื่อเตรียมรับ

สถานการณ์ระบาดของโรคไข้เลือดออกที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนในประเทศ โดยมีข้อสั่งการของกระทรวงสาธารณสุขไปยังนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดเพื่อดำเนินการควบคุมสถานการณ์ไข้เลือดออก (กระทรวงสาธารณสุข, 2562) ประเทศไทยมีการระบาดของโรคทั้งโรคอุบัติเก่าและอุบัติใหม่เกิดขึ้น (สำนักงานโรคติดต่อฯ โดยแมลง กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2558) จากผลการพยากรณ์โรคไข้เลือดออกและการประเมินพื้นที่เสี่ยง มาตรการในการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก มุ่งเน้นในการป้องกันโรคล่งหน้า โดยการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายทั้งภายในบ้านชุมชน สถานที่สำคัญต่างๆ โดยเฉพาะในสถานศึกษาและโรงพยาบาล ควรมีค่าดัชนีลูกน้ำยุงลายเท่ากับศูนย์ซึ่งช่วงเวลาสำคัญที่ควรดำเนินการคือช่วงเดือนมกราคม – เมษายน เนื่องจากเป็นช่วงที่โอกาสการแพร่โรคเกิดน้อยที่สุด และจะส่งผลต่อจำนวนผู้ป่วยที่อาจเกิดมากขึ้นในช่วงฤดูฝนของทุกปี (พฤษภาคม-สิงหาคม) โดยมุ่งเน้นดำเนินการอย่างเข้มข้นในพื้นที่เสี่ยงสูง แต่อย่างไรก็ตามทุกพื้นที่ควรดำเนินมาตรการดังกล่าวอย่างต่อเนื่องเช่นกัน นอกจากนี้ในระยะที่มีการระบาดของโรคไข้เลือดออก ควรมีการรณรงค์ให้ผู้ป่วยที่มีไข้เกิน 2 วันต้องไปพบแพทย์ ในการตรวจวินิจฉัยหาสาเหตุของโรคเพื่อให้ได้รับการรักษาที่เหมาะสม นำไปสู่การป้องกันผู้ป่วยเสียชีวิต โดยเฉพาะในผู้ป่วยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัวเรื้อรัง (กรมควบคุมโรค, 2562)

สถานการณ์การระบาดของโรคไข้เลือดออกปัจจุบันในภาคเหนือโดยพบว่ามีผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกจำนวน 12,920 ราย ผู้ป่วยตายจำนวน 9 ราย อัตราป่วย 104.04 ต่อประชากรแสนคน อัตราตาย 0.07 ต่อประชากรแสนคน อัตราป่วยตายน้อยละ 0.07 (กรมควบคุมโรค, 2562) และในจังหวัดพะเยามีประชากรทั้งหมด 478,144 พบผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกจำนวน 324 ราย ผู้ป่วยตายจำนวน 2 ราย (ทีมตระหนักรู้สถานการณ์ (SAT) สสจ.พะเยา, 2562) มหาวิทยาลัยพะเยาเป็นสถานศึกษาแห่งหนึ่งทางภาคเหนือซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดพะเยา อำเภอเมืองพะเยา โดยอำเภอเมืองพะเยาพบว่ามีผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกจำนวน 8 ราย แต่ยังไม่มีการพบผู้ป่วยตาย ส่วนในมหาวิทยาลัยพะเยายังไม่พบการระบาดของโรคไข้เลือดออก ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีจุดประสงค์ที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของบุคลากรและนิสิตที่พักอาศัยหรือประกอบอาชีพอยู่ในพื้นที่มหาวิทยาลัยพะเยา ซึ่งอาจมีโอกาเสี่ยงที่จะเกิดโรคไข้เลือดออกได้เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศของมหาวิทยาลัยพะเยาติดกับหุบเขาที่เป็นป่ารกทึบและมีแหล่งน้ำขังในภาชนะภายในบริเวณหอพักและบริเวณอาคารต่างๆภายในมหาวิทยาลัยพะเยาซึ่งเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายที่เป็นพาหะนำโรคไข้เลือดออก เพื่อให้ผู้ที่มีส่วน

เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยพะเยารับรู้ถึงระดับมาตรการการป้องกันและควบคุมโรคใช้เลือดออกของบุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยพะเยาเพื่อนำมาตรการเข้ามาควบคุมดูแลไม่ให้เกิดการระบาดของโรคใช้เลือดออกภายในมหาวิทยาลัยพะเยาและหน่วยงานด้านสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีเขตรับผิดชอบในพื้นที่มหาวิทยาลัยพะเยาควรเข้ามาให้ความรู้แก่บุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยพะเยา

วัตถุประสงค์ (Objectives)

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านความรู้และปัจจัยทางทัศนคติ ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคใช้เลือดออกของบุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยพะเยา
2. เพื่อศึกษาการรับรู้ของบุคคลด้านการป้องกันโรคใช้เลือดออกที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคใช้เลือดออกของบุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยพะเยา
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคใช้เลือดออกของบุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยพะเยา
4. เพื่อศึกษามาตรการการป้องกันและควบคุมโรคใช้เลือดออกของบุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยพะเยา

วิธีดำเนินการศึกษา (Method)

รูปแบบการศึกษาเป็นการศึกษาเชิงพรรณนาภาคตัดขวาง (Cross-sectional descriptive research) มีประชากร คือ บุคลากรและนิสิตชั้นปีที่ 1 ในมหาวิทยาลัยพะเยา จำนวนทั้งสิ้น 6,381 คน ที่มีอายุตั้งแต่ 18 – 59 ปี คำนวนขนาดตัวอย่างได้จากสูตรเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (ประสพชัย พสุนนท์, 2557) ได้กลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณ 380 คน โดยมีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) (อรรวรรณ ศรีโสมพันธ์, 2558) โดยแบ่งประชากรในมหาวิทยาลัยพะเยาออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย บุคลากรสายวิชาการ บุคลากรสายสนับสนุน และนิสิตชั้นปีที่ 1

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสอบถาม วัดข้อมูลส่วนบุคคล ความรู้เรื่องโรคใช้เลือดออก การรับรู้การป้องกันควบคุมโรคใช้เลือดออก ทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องโรคใช้เลือดออก และหลักการป้องกันควบคุมโรคใช้เลือดออก และ ส่วนที่ 6 พฤติกรรมการ

ป้องกันและการควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยผ่านการตรวจสอบความตรง (Validity) ของเนื้อหาได้รับการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน นำมาหาค่า (Index of item objective congruence) มีค่า IOC = 0.742 และการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือบุคลากรและนิสิตชั้นปีที่ 1 ในมหาวิทยาลัยพะเยา จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.77

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของบุคลากรและนิสิต ในมหาวิทยาลัยพะเยา โดยใช้การหาค่า ไคสแควร์ (Chi - Square Test) และ ฟิชเชอร์ เอ็กซ์แอ็กต์ (Fisher's Exact Test) เพื่อทดสอบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีนัยสำคัญที่ 0.05 และ 0.001

ผลการศึกษา (Results)

บุคลากรและนิสิต ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 226 คน ร้อยละ 59.5 อายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วงน้อยกว่า 20 ปี จำนวน 258 คน ร้อยละ 67.9 รองลงมาอายุ 21-30 ปี จำนวน 45 คน ร้อยละ 11.9 ศาสนาส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 355 คน ร้อยละ 93.4 ร้อยละ 5.8 รายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 5,001 - 15,000 บาท จำนวน 182 คน ร้อยละ 47.9 ระดับการศึกษาพบว่ามีการศึกษาอยู่ในช่วงปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 259 คน ร้อยละ 68.2 สถานภาพของบุคลากรพบว่าเป็นนิสิตจำนวน 272 คน ร้อยละ 71.6 รองลงมาเป็นบุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 55 คน ร้อยละ 14.5 ที่พักอาศัยพบว่าส่วนใหญ่อาศัยอยู่หอพัก จำนวน 264 คน ร้อยละ 69.5 สถานภาพส่วนใหญ่สถานภาพโสด จำนวน 301 คน ร้อยละ 79.2 โรคประจำตัวส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัวจำนวน 351 คน ร้อยละ 92.4 ประกันสุขภาพส่วนใหญ่ใช้สิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติจำนวน 235 คน ร้อยละ 61.8

บุคลากรและนิสิตส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับสูง จำนวน 204 คน ร้อยละ 53.7 รองลงมาคือระดับปานกลาง จำนวน 151 คน ร้อยละ 39.7 มีค่าเฉลี่ย

เท่ากับ 28.3 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.1 มีการรับรู้ในการป้องกันควบคุมโรคใช้เลือดออกส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 272 คน ร้อยละ 71.6 รองลงมาในระดับสูง จำนวน 71 คน ร้อยละ 18.7 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.4 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 8.6 มีทัศนคติเกี่ยวกับความรู้เรื่องไข้เลือดออกส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 214 คน ร้อยละ 56.3 รองลงมาคือระดับสูง จำนวน 101 คน ร้อยละ 26.6 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 36.7 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 4.8 มีหลักการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง จำนวน 259 คน ร้อยละ 68.2 รองลงมาคือระดับปานกลาง จำนวน 110 คน ร้อยละ 28.9 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 18.2 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.7 มีพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 264 คน ร้อยละ 69.5 รองลงมาคือระดับสูง จำนวน 98 คน ร้อยละ 25.8 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 36.4 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 5.2 มีมาตรการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 252 คน ร้อยละ 66.3 รองลงมาคือระดับต่ำ จำนวน 90 คน ร้อยละ 23.7 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 117.3 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 9.7 (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนร้อยละของบุคลากรและนิสิตมหาวิทยาลัยพะเยาจำแนกตามระดับของปัจจัยด้านความรู้ การรับรู้ ทัศนคติ หลักการป้องกันและพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือด

ปัจจัย	จำนวน			Min- Max	Mean	S.D.
	ระดับสูง (%)	ระดับปานกลาง (%)	ระดับต่ำ (%)			
ความรู้	204 (53.7)	151 (39.7)	25 (6.6)	14 - 35	28.3	3.1
การรับรู้	71 (18.7)	272 (71.6)	37 (9.7)	24 - 50	37.9	4.4
ทัศนคติ	101 (26.6)	214 (56.3)	65 (17.1)	25 - 50	36.7	4.8
หลักการ ป้องกัน	259 (68.2)	110 (28.9)	11 (2.9)	12 - 20	18.2	1.7
พฤติกรรม	98 (25.8)	264 (69.5)	18 (4.7)	18 - 50	36.4	5.2
มาตรการ ป้องกัน	38 (10.0)	252 (66.3)	90 (23.7)	91-148	117.3	9.7

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่างๆกับพฤติกรรมการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกของบุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยพะเยา

ปัจจัย	พฤติกรรมการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก			χ^2 / Fisher's Exact Test	P-value
	ระดับสูง จำนวน (%)	ระดับปาน กลาง จำนวน (%)	ระดับต่ำ จำนวน (%)		
เพศ				7.854	0.019*
ชาย	45 (29.2)	97 (63.0)	12 (7.8)		
หญิง	53 (23.5)	167 (73.9)	6 (2.6)		
รวม	98 (25.8)	264 (69.5)	18 (4.7)		
อายุ				6.006	0.393
น้อยกว่า 20 ปี	67 (26.0)	175 (67.8)	16 (6.2)		
21 – 30 ปี	10 (22.2)	34 (75.6)	1 (2.2)		
31 – 40 ปี	8 (20.0)	32 (80.0)	0 (0.0)		
41 – 50 ปี	13 (35.1)	23 (62.2)	1 (2.7)		
รวม	98 (25.8)	264 (69.5)	18 (4.7)		
ศาสนา				3.528	0.719
พุทธ	91 (25.6)	247 (69.6)	17 (4.8)		
คริสต์	7 (31.8)	14 (63.6)	1 (4.6)		
อิสลาม	0 (0.0)	3 (100.0)	0 (0.0)		
รวม	98 (25.8)	264 (69.5)	18 (4.7)		
รายได้ (บาท)				4.735	0.540
น้อยกว่า 5,000	38 (25.5)	100 (67.1)	11 (7.4)		
5,001 – 15,000	48 (26.4)	127 (69.8)	7 (3.8)		
15,001 – 25,000	8 (21.6)	29 (78.4)	0 (0.0)		
มากกว่า 25,000	4 (33.3)	8 (66.7)	0 (0.0)		
รวม	98 (25.8)	264 (69.5)	18 (4.7)		
ระดับการศึกษา				12.629	0.175
ประถมศึกษา	1 (14.3)	6 (85.7)	0 (0.0)		
มัธยมตอนต้น	3 (14.3)	18 (85.7)	0 (0.0)		

ปัจจัย	พฤติกรรมกำรป้องกันควมคุมโรคไข้เลือดออก			χ^2 / Fisher's Exact Test	P-value
	ระดับสูง จำนวน (%)	ระดับปาน กลาง จำนวน (%)	ระดับต่ำ จำนวน (%)		
มัธยมตอนปลาย	11 (42.3)	14 (53.8)	1 (3.9)		
อนุปริณญา/ปวส.	6 (42.9)	8 (57.1)	0 (0.0)		
ปริณญาตรี	65 (25.1)	177 (68.3)	17 (6.6)		
สูงกว่าปริณญาตรี	12 (22.6)	41 (77.4)	0 (0.00)		
รวม	98(25.8)	264 (69.5)	18 (4.7)		
สถานภาพของ บุคลากร			10.252	0.252	
สายวิชาการ	13 (24.5)	40 (75.5)	0 (0.0)		
สายสนับสนุน	18 (32.7)	36 (65.5)	1 (1.8)		
นิสิต	67 (24.6)	188 (69.1)	17 (6.3)		
รวม	98 (25.8)	264 (69.5)	18 (4.7)		
ที่พักอาศัย				6.429	0.417
บ้านตัวเอง	28 (31.8)	58 (65.9)	2 (2.3)		
บ้านเช่า	6 (21.4)	22 (78.6)	0 (0)		
หอพัก	64 (24.0)	184 (69.9)	16 (6.1)		
รวม	98(25.8)	264 (69.5)	18 (4.7)		
สถานภาพ				4.362	0.443
โสด	78 (25.9)	206 (68.4)	17 (5.7)		
สมรส	20 (25.6)	57 (73.1)	1 (1.3)		
หย่าร้าง	0 (0)	1 (100.0)	0 (0)		
รวม	98(25.8)	264 (69.5)	18 (4.7)		
โรคประจำตัว				2.816	0.754
มี	8 (27.6)	21 (72.4)	0(0.0)		
ไม่มี	90(25.7)	243(69.2)	18 (5.1)		
รวม	98 (25.8)	264(69.5)	18 (4.7)		
ประกันสุขภาพ				4.947	0.535

ปัจจัย	พฤติกรรมการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก			$\chi^2/$ Fisher's Exact Test	P-value
	ระดับสูง จำนวน (%)	ระดับปาน กลาง จำนวน (%)	ระดับต่ำ จำนวน (%)		
สิทธิสวัสดิการ ข้าราชการ	9 (26.5)	24 (70.6)	1 (2.9)		
สิทธิประกันสังคม	20 (31.2)	40 (62.5)	4 (6.3)		
สิทธิประกัน สุขภาพแห่งชาติ	62 (26.4)	162 (68.9)	11 (4.7)		
สิทธิหลักประกัน สุขภาพ	7 (14.9)	38 (80.9)	2 (4.2)		
รวม	98 (25.8)	264 (69.5)	18(4.7)		
ความรู้				7.301	0.119
ระดับสูง	60 (29.4)	137 (67.2)	7 (3.4)		
ระดับปานกลาง	35 (23.2)	108 (71.5)	8 (5.3)		
ระดับต่ำ	3 (12.0)	19 (76.0)	3 (12.0)		
รวม	98 (25.8)	264 (69.5)	18 (4.7)		
การรับรู้				10.837	0.022*
ระดับสูง	29 (40.9)	40 (56.3)	2 (2.8)		
ระดับปานกลาง	63 (23.2)	194 (71.3)	15 (5.5)		
ระดับต่ำ	6 (16.2)	30 (81.1)	1 (2.7)		
รวม	98 (25.8)	264 (69.5)	18 (4.7)		

หมายเหตุ : * p -value ≤ 0.05 , ** p -value ≤ 0.001

สำหรับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่างๆกับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มาตรการป้องกันมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนเพศ การรับรู้ ทักษะคิด และหลักการป้องกันควบคุมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของบุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยพะเยา อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ส่วนอายุ ศาสนา รายได้ ระดับการศึกษา สถานภาพของบุคลากร ที่พัก

อาศัย สถานภาพ โรคประจำตัว ประกันสังคมสุขภาพและปัจจัยด้านความรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก (ตารางที่ 2)

อภิปรายผล (Discussions)

ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของบุคลากรและนิสิต ในมหาวิทยาลัยพะเยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จะอธิบายได้ว่า เนื่องจากบุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยพะเยาทั้งเพศชายและเพศหญิงเป็นบุคคลทั่วไปที่สามารถเกิดการรับรู้โอกาสเสี่ยงและความรุนแรงต่อการเกิดการเจ็บป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกที่สามารถรับรู้ข่าวสารได้ง่ายหลายช่องทางในยุคปัจจุบันจึงส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกนั่นเอง สอดคล้องผลงานการวิจัยของ (ประเทือง ฉ่ำน้อย, 2559) ที่ศึกษา เรื่องการศึกษาระดับความรู้ การรับรู้และพฤติกรรมการดำเนินงานควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุข กรณีศึกษา อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ปัจจัยเพศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การดำเนินการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วน อาวุโส รายได้ ระดับการศึกษา สถานภาพของบุคลากร ที่พักอาศัย สถานภาพ โรคประจำตัว และประกันสุขภาพสังคม ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของบุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยพะเยา

ปัจจัยด้านความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของบุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยพะเยา สอดคล้องกับ ผลงานการวิจัยของ(ชลิต เกตุแสง, 2558) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การควบคุมพาหะนำเชื้อโรคของประชาชน อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง พบว่า ความรู้ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

ปัจจัยด้านการรับรู้ส่วนบุคคลในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของบุคลากรและนิสิต ในมหาวิทยาลัยพะเยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จะอธิบายได้ว่าบุคคลที่ระดับการรับรู้ ต่อพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกสูงก็จะมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรม การป้องกันโรคมากกว่าบุคคลที่มีระดับการรับรู้ต่อพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรค ไข้เลือดออกต่ำ ดังนั้นการที่บุคลากรและนิสิต ได้รับข่าวสารจากการประชาสัมพันธ์ หลากหลายช่องทางเกิดการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง จึงส่งผลให้บุคลากรและนิสิตเกิดการ

รับรู้และมีการแสดงออกทางพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมไข้เลือดออกนั่นเอง สอดคล้อง
ผลงานการวิจัย (ชนิดา มัททวงกูร, 2560) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ
พฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน ในพื้นที่รับผิดชอบของ
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสายสี จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า การรับรู้เกี่ยวกับโรค
ไข้เลือดออกมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรค

ปัจจัยด้านทัศนคติเกี่ยวกับการรับรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก มีความสัมพันธ์กับ
พฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของบุคลากรและนิสิต ในมหาวิทยาลัย
พะเยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จะอธิบายได้ว่า ทัศนคติเป็นผลมาจากการเรียนรู้
และความรู้สึก เมื่อมนุษย์ได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งและมีความรู้สึกชอบหรือพึงพอใจต่อ
สิ่งนั้นแล้วสิ่งที่ตามมาก็คือ ความพร้อมที่จะกระทำในทางใดทางหนึ่งซึ่งสอดคล้องกับสิ่งนั้น
หากมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการรับรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกนั้นแล้วจะผลทำให้มีพฤติกรรม
ป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของบุคลากรและนิสิต ในมหาวิทยาลัยพะเยาเกิดขึ้น
นั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ (รัชฎากรณ์ มีคุณ และคณะ, 2562) ที่ศึกษา
เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ของ
ประชาชนบ้านหนองอีบัว ตำบลขอมยุง จังหวัดอุดรธานี พบว่าทัศนคติมีความสัมพันธ์กับ
พฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

ปัจจัยด้านหลักการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม
การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของบุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยพะเยาอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จะอธิบายได้สอดคล้องผลงานการวิจัยของ (ปริตาศักดิ์ หนูแก้ว
และคณะ, 2554) ที่ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนตำบล
ชัยพร อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย พบว่า ระดับความรู้ในการป้องกันโรคไข้เลือดออกมี
ความสัมพันธ์กับการพัฒนารูปแบบการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบบูรณาการ

มาตรการป้องกัน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรค
ไข้เลือดออกของบุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยพะเยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001
สอดคล้องผลงานการวิจัยของ (ภูวนารถ ลิ้มประเสริฐ, 2556) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนา
แนวทางป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก อำเภอมะนัง พบว่า กระบวนการนำมาตรการ
ป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกสู่การปฏิบัติ ตัวแทนครัวเรือนยอมรับมาตรการป้องกันและ
ควบคุมโรคไข้เลือดออกของทุกครัวเรือน การประกาศมาตรการให้ทุกครัวเรือนรับทราบเพื่อ
ถือปฏิบัติ ถือว่าเป็นวาระชุมชนที่ทุกหมู่บ้านชุมชนต้องถือปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ

พฤติกรรมกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก เกิดจาก บุคคลมีความรู้ความเข้าใจถึงปัญหาโรคไข้เลือดออก เกิดความตระหนักถึงโอกาสเสี่ยง ความรุนแรงของโรคไข้เลือดออก จึงทำให้เกิดพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก และเนื่องด้วยลักษณะภูมิประเทศของมหาวิทยาลัยพะเยาติดกับหุบเขาที่เป็นป่ารกทึบและมีแหล่งน้ำที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายที่เป็นพาหะนำโรคไข้เลือดออก ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมหาวิทยาลัยพะเยาควรเข้าควบคุมดูแลให้มีมาตรการป้องกันโรคไข้เลือดออกไม่ให้เกิดการระบาดภายในมหาวิทยาลัยพะเยา และหน่วยงานด้านสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีเขตรับผิดชอบในพื้นที่มหาวิทยาลัยพะเยาควรเข้ามาให้ความรู้แก่บุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยพะเยา

เอกสารอ้างอิง (References)

- กระทรวงสาธารณสุข. (2562). สถานการณ์ไข้เลือดออก.ข้อสั่งการยกระดับมาตรการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก ปี 2562. Retrieved from <https://drive.google.com/file/d/1MCrkojbZLxZXpXd9SOyvflaQXwUXSf0/view>
- กรมควบคุมโรค. (2562). รายงานสถานการณ์โรคไข้เลือด ปี 2562. Retrieved from <https://ddc.moph.go.th/uploads/ckeditor/6f4922f45568161a8cdf4ad2299f6d23/files/Dangue/Prophecy/2562.pdf>
- กรมควบคุมโรค. (2562). สถานการณ์โรคไข้เลือดออก ประจำปีสัปดาห์ที่ 34 ปี 2562 Retrieved from <https://ddc.moph.go.th/uploads/ckeditor/6f4922f45568161a8cdf4ad2299f6d23/files/Dangue/Situation/2562/DHF%2034.pdf>
- ชนิดา มัททวงกูร. (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชน ในพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสายสี่ จังหวัดสมุทรสาคร. วารสารพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม, 18(34), 34-48.
- ชลิต เกตุแสง. (2558). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการควบคุมพาหะนำโรคไข้เลือดออกของประชาชน อำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 2(1), 24-36.
- ทีมตระหนักสถานการณ์ (SAT) สสจ.พะเยา. (2562). สรุปสถานการณ์โรคและภัยสุขภาพสำคัญ จ.พะเยา ประจำปีเดือนมิถุนายน 2562. Retrieved from http://www.pyomoph.go.th/sub_group.php?id_group=6

- ประเทือง ฉำน้อย. (2559). การศึกษาระดับความรู้ การรับรู้ และพฤติกรรมการดำเนินงานควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุข กรณีศึกษาอำเภอฟรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร วารสารควบคุมโรค, 42(2), 138-150.
- ประสพชัย พสุนนท์. (2557). การกำหนดขนาดตัวอย่างตามแนวทาง Krejcie and Morgan(1970) ในการวิจัยเชิงปริมาณ. วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์, 7(2), 112-120.
- ปรีดาศักดิ์ หนูแก้ว และคณะ. (2554). พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนตำบลชัยพร อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย. สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 ขอนแก่น, 18(2), 47-55.
- ภูวนารถ ลิ้มประเสริฐ. (2556). การพัฒนาแนวทางป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก อำเภอแม่ใจ. วารสารการพยาบาล การสาธารณสุขและการศึกษา, 14(3), 25-31.
- รัชฎาภรณ์ มีคุณ และคณะ. (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของประชาชนบ้านอีเป้า ตำบลขอมยู่ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี. วารสารการพยาบาล สุขภาพ และการศึกษา, 2(2), 26-34.
- สถาบันป้องกันควบคุมโรคเขตเมือง กรมควบคุมโรค. (2561). แนวทางการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกในเขตเมือง *Urban Dengue Unit Guideline*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานโรคติดต่อฯ โดยแมลง กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือวิชาการโรคติดต่อเชื้อเด็งกีและโรคไข้เลือดออกเด็งกี ด้านการแพทย์และสาธารณสุข (Vol. 1). สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์: สำนักโรคติดต่อฯ โดยแมลง กรมควบคุมโรค.
- อรรณ ศรีโสมพันธ์. (2558). ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงปริมาณ. Retrieved from file:///D:/%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%A2%20060962/%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%98%E0%B8%B5%E0%B8%AA%E0%B8%B8%E0%B9%88%E0%B8%A1%20%E0%B8%95%E0%B8%A2.pdf